המאסף

חודש שבט ה׳תק״ע

א

שירים

לז המחבר ספר מטעי קדם.

יְפֵה אֲמָרֶיךָ מַה מָּתְקוּ וּמַה נִּמְלָצוּ
לְפָאֵר הֲדָרָם יֶחֱדְלוּן הַקּוֹלוֹת
מַעֲשֶׂיךָ וְסִפּוּרֶיךָ מַה נִּמְרָצוּ
בִּלְשׁוֹן לְמוּדִים מְדַבֶּרֶת גְּדֹלוֹת.

רַבִּים אוֹמְרִים „שְׂפָתֵינוּ אִתָּנוּ"
לְדַבֵּר לְחַבֵּר וּלְזַמֵּר יָחִישׁוּ;
אֲבָל יָקוּמוּ לְצַחֵק בָּנוּ,
וְחֲכָמִים יֶחְשְׁבוּ אִם יַחֲרִישׁוּ.

העתק

מספר מעשה יוסף (אשר עורנו בכתובים, מאת הבחור המושלם, תורני ומליץ, החתום למטה)

— — — *) מזי לחדי להריס, והשתא במרכבתא דין קרמו דרך ימה, וישראל מתגולל עלי יריעותיו למצוא נופש, ורעיוניו חתו, בעתותו חלומות מיוסף בנו, רלהו על הרכי זהב, וכתר שוכנים מלחו פלרוהו, פשט זרועין לחבקהו, והנה חלום! —

ויצב על המעה, ודמעות יזלון מעפעפיו, והנה בת מסכנת, כגר מטעין, מתהלכת בין הדסים, לבוש שניס ובעדי עדיים, ופרחים עלי מלחה, סובבת במחול ובכנור, ותיטיב נגן, וקולה בנעימות:

„קומה המאושר באבות! האזינה שירתי, בא קץ יגונך, שמח ושמע אמרתי! יוסף בנך (מי האמין?) שליט צלח למלוכה, מבין חחים יצא, בעבורו ארץ חם ברוכה; מושל בתאותו, ימשול מלכים יוסף בנך, עוד יוסף חי, חי! יחי המלך יוסף בנך! —"

כאשר יתהלך עובר ימימון תהו לא דרך, והוא לחם למת, ונפשו ריקה, גם בית גם לים לא ישוב, ומתאוס לזכיו

---

*) ראה רמב"ן על התורה, בבאור בראשית מ"ה, פסוק כ"ו, כ"ז, כ"ח.

לאכין קצבו שטף מים ירעשו יזלו מרחק לוחים, גם בית ומכשים יחזק, — הלא יעמוד מחשה מתחלה, ועשתכותיו כבוכו. — כן רעדו כל עצמות לבי ישורון עלי דבריתה! ויפג לבו, ויפול על ירכיו לחורבית, אין קול אין רוח לף כאמה אין בקרבו, שכב כאבן דומם, ולבו כמם. כן מלאוהו ויחרדו, ויפלו לפניו ארצה, ויזעקו בקול: אדוני, אדוני! לא יפנעוך רעיוני שמחה, לא תמות כי תחיה לאדוני הפעם! אל תירא, אמת בפי לאותיהו, ושירתה אמת, עוד מפיהו שמע כף! כה אמר בנך יוסף המלך, מהרו והעלו את פלר לבבי בענלות הללה (יתכשלון עיניך ותחזיקה מעשי ידי לאמי מצרים!) מהרו אל תתמהמהו בוא יבוא לבי וכל ביתו. — ויפקח עיניו ויאמר: יוסף בני, יוסף מחמד לבבי עוד חי? תרב שמחתי כגודל יגוני, רב לי הלא עודו חי! קומו בני! קומו! הביאוני הנחוני אלין, אלכה ואראנו בטרם אמות.

משה במהו' מענדל פ"ש

ב

דברי הימים לבבל

(ההמשך)

חורבן בבל בימי דריוש

ויהי כאשר הכניע כורש את אבבי בבל, וישליטו אתו ויעבדו לותו ואת מלכי פרס אחריו עד ימי דריוש

היסטספיס (Darius Histaspis). ויהי בימי
היסטספיס וירקן בני בבל את המלחמה אשר התגולל
בארץ פרס ומגפותיה והמרד אשר בתוכה, ויפשעו בדריוש
מלך פרס. ויקומו ויחזקו את המבצרות ויכינו מזון לרוב
להחיות את נפשם בימי מצור, ובפעם הזאת שמרו מלוך
לעשות בכל יכלתם לבל תלכד העיר. ויחילו לעשות
הכנות במעשה רשע ומכזריות גדולה, כי כל איש ואיש
מהר לעשה אחת מהכנים לו למשה, ויתר הנכנים אשר לא
היו לאיש אספו אל מקום אחד, ויחברו את כולכה ביום
אחד, כי אמרו, פן תבוא העיר במצור, ותאכלנה הנכנים
את המאכל אשר אספנו להחיות נפש מבני המלחמה, והן
לא יכלו הושיע לנו. וימיתו כל הנקבות אשר בעיר,
מלבד אשה אחת לאיש, ואיש את אמו החנן, כי ירא
לשלוח יד בגבתן הורתם.

כשמוע דריוש את מרד מבני בבל ויבוא על העיר בחיל
עלום וכורף, ויכהג את מחנהו לפני החומה. ויחרפו
לותו מבני העיר, וילעגו לו מעל החומה, ויאמרו: לא
תוכל ללכוד עירנו עד כי ילדו הפרדים (בים דיא מוילעז
געבערן וועדן). ויוסיפו מבני העיר לשחק מעל החומה
בדריוש ומחניהו, כי בטחו במבצר העיר במצודותיה
ובמגדלותיה, אשר אין ללכוד. ובאשר קרבו עבדי
דריוש להרוס החומות בכלי משחית, השליכו בני
העיר עליהם אבנים גדולות, וישברו הכלים והסוללות
אשר שפכו הלויבים.

ובחרות אף דריוש עליהם כי לא יכול להם, ויבוא גם
הוא במרמה, ויכרות מי הכהר להוביחו, באשר עשה כורש
אך לא נלח בידו; כי זכרו מבני בבל את אשר עשה כורש
לנבוחם, ויסגרו שערי החומה אשר על נהר פרת,
ויעמידו

ויעמידו על החומה צופים רבים, איש איש על משמרתו, ולא יכלו הפרסיים לעבור נס בדרך זה. ויהי מקץ תשע עשרה חודש לאחרי אשר חנה דריוש לפני העיר ולא יכול לה, ויהי בחודש העשרים וילד פרד אחד *) אשר לג עפירוס, לאחד מעבדי פרס אשר הושיב את דריוש על כסא מלוכה, לאחרי אשר כבש את בבילון, והוא היה נחמד בעיני המלך, ויאהבהו מאוד. ויזכור לעפירוס את דברי בני בבל, ואת אשר לענו לאמר: לא תוכלו ללכוד את העיר עד כי ילדו הפרדים, ויקם וילך אל המלך וישאלהו לאמר: הים את כפצך בתמיס ללכוד העיר? ויען המלך ויאמר: ים ים. וימהר וילך מלפני המלך. ויפצע אליו חמוץ מדם, וחוטמו וחזכיו כרותות, ושער ראשו מגולח, וכל נויתו מלא פצעים. ויחרד המלך, ויקם מכסאו ויקרא בקול: מי ומי עשה לך כואת? ויען עפירוס, ומי מבלעדיך? הים איש בארץ אשר יוכל עשות לי כואת בלעדיך? למענך למענך יזלון כחלי דמי, למענך חין מתוס נפשי; רחית לענ בני אשור, ואת מרפתם אשר חרפוך, מלכי! ולא יכלתי עוד כשוא את מריס. ויאמר המלך: אומלל! האם לפצעיך ולחבורתיך ישימו בני בבל לב? הבעבור זאת ישלימו אתי!. ויען עפירוס ויאמר: רגה כא אדוני את עבדיך, והוא ושמע לי, והנה לימים עוד מצער ובבל בידיך. עשה זאת לימה, מקץ עשרה ימים שלח אלפים איש מקנה מכשיך

---

*) לידת הפרד הוא נפלא ונגד הטבע, ויכול להיות כי מעו בבהמה זו, ויחשבוה לזכר, והיא נקבה, כאשר נמצא המעורת הזאת עוד היום במיני הסוסים.

מכסיך, ויתנו לפני שער שמירתים, וככלות שבעה עשר יום שלח בלי עוד פלגים ליש, ויתנו לפני שער ביתם ומקץ ארבעים ושבע יום תשלח עוד ארבעה אלף ליש אל שער הכשדים, והמה ילחמו את העיר; לך אל תתן בידם כלי מלחמה בלתי חרב לבדה. ואחר ששים ושבעה ימים תבוא אתה וכל המחנה אתך לפני שער העיר, ובני פרס יעמדו לפני שער בעלידי ושער ליפי, לא תדקה מה יעשה עבדך.

וילך בעפירום מאת המלך, וילך הלוך ונגוד אל שער העיר, ויעש כליש הגבורה מתחכמו לתת יד להקויב. וירץ שומר המגדל, וירד מעל החומה ויפתח לו שער העיר. ויאמר: לכבי בעפירום, לכה ונחבי אל זקני העיר, ויעש כן. ויתוממו הזקנים עליו, ויאמרו: מה לך בעפירום, ומי לך פה, כי תבא אלינו? ומה קרה לך ליש לאמרתי? ויען בעפירום: רקו נא פלעי, שפטו ודעו כי דריוש שוכלבו עשה לי זאת. הכה יעלתיהו לאמר: הרף נא מהעיר הזאת, כי לא תוכל לה עד עולם; וזה פרי עלתי, הכבי פלעני ונשא את דדידי מעלי. ועתה הנה בלתי אליכם ליש! לחמות בצלכם, ולהנקם מדריוש לויבי, כי לכבי ידעתי כל עלתו ותחבולותיו. ויאמינו שרי בבל בעפירום, על דבר הפלעים אשר רקו בו. ויבקש מאתם, ויתנו בידו מקלה לכבי המלחמה.

ויהי מקץ עשרה ימים ויקם ויהנגם חוצה לעיר, ויפגע בפלגים ליש אשר שלח דריוש, ויכם עד בלתי השאיר ליש אחד. וישמעו לכבי בבל וישמחו מאוד, וילטש בעפירום, וישבו על גבורתו. ובשבעה עשר יום לחדש זה בכל גם על פלגים ליש אחרים, אשר שלח דריוש,

דך גם לותם כלים לחד, ויהללוהו בני בבל ויכבדוהו מלוד; וכללות עוד עשרים יום, ויגזלו ארבעת אלפים לים מלכי דריוש, ויפול לעפירוס גם עליהם ויהרגם. וישב העירה, ויקבלוהו בני העיר בתפים ובמחולות. ויאמרו זה יושיענו מיד דריוש ומכף כל הקמים עליהם. ועתה היה לנו לרצון, לזור חלניך, ולו לנו מה נעשה, וכסול כלנו אל משמעתך. ויתנו לו מפתחות העיר.

ויתן ארבעים ושבעה יום בית דריוש את כל מחנהו ויאחזו על העיר, כאשר יעלהו לעפירוס. ויעלו בני העיר על החומה להלחם את לויביהם. וגם לעפירוס ויפתח שני השערים ויצא דריוש עם כל חילו העירה. וירצו בני בבל ויקראו: מרמה! מרמה! ויכוסו מעל החומה, וימלטו אל תוך היכל בל. והכוהרים עמדו על משמרתם, עד כי באו בני פרס מאחור, ודריוש מקדם, ויעשו בהם הרג רב. ויאמר דריוש, לנקמה הפעם מבני בבל, אשר חרפוני ויבזוני. וישבר המגודות והחומות, ויהרס כל השערים, ויהרוג כחמשים אלף איש, מלבד שלשה אלפים מנכבדי העיר אשר תלה על העץ, להשליך גויתו על הארץ.

ואת לעפירוס עשה לשר ומושל על העיר, ויכבדהו כל ימיו, ויאסף חמשים אלף בשים אל העיר, להפרות ולהרבות המוכה, ותקם העיר בבל ביד מלך פרס ימים רבים.

ג

באורי כתבי קדש

באור מלי עברית ופתרון פסוקים נעלמים.

ויאמר ה' יען כי גבהו בנות ציון
ותלכנה נטיות גרון ומשקרות
עיניה, הלוך ופוף תלכנה ברגליה
תעכסנה (ישעיה ג' ט"ז); מחלוקתו הרקשוכה היא:
יען כי גבהו בנות ציון וכו', ומחלוקתו השניה: יען כי
הלוך ופוף וכו', ובאור מחלוקת הרקשוכה כן: יען כי
בנות ציון הולכות בקומה זקופה (דברי חכמינו ז"ל)
ונוטות הגרון הנה והנה והרקם לחבריהן ומשקרות עיניה
לעורר התאבה עד שיחפצו בהן הבחורים. ועתה אליך
לפניך דברי רד"ק ז"ל ואפרשם, רק במקום אשר כתב
המלה «בגאוה» תרתוז בסימן (?) כי לא כן עמדי, לא
בגאון לבב הלכו בקומה זקופה, כי אם לעורר התאבה, כי
לין כל חדש ולין כל יען תחת השמש; עד היום ידברון
משלי המשלים מבנות הארץ כאשר דבר הנביא מבנות
ציון במחלוקת הרקשוכה, ולין הפרש ביניהם רק במליס
כהפרש מליצת לוי נביא למליצת מושלי עם. גם כל
הדברים הכתובים במחלוקת הרקשוכה יעידו על פרושי,
ולא עוד גם אם יהיה כדעת רד"ק, הלא לין חבור בין
נבהו בנות ציון לבין מחלוקת השניה, רק מחברתה כאשר
אמרתי: יען כי הלוך ופוף תלכנה וכו': ואלה הם דברי

רד"ק

רד"ק «ועוד פרשו בו מלשון רבותינו ז"ל לא מחוקות «ולא גדושות שלא טפופות, כלומר מלאות בשום בלא «תוספת ובלא גרעון, וכן פרוס הלוך וטפוף תלכנה היו «מרקדות בהליכתן בנאוה (?) לעשות פסיעות שוות» ומן הענין הזה גם בדברי חכמינו ז"ל: עתיד הקב"ה להוסיף על ירושלים שלף טפף גינאות (יומא מ"ח ע"ב) ופסיעות שוות בעת הרקוד הן הפסיעות הנקראות בל"ש ולרפת (pas). ועל ברגלים תעשכה אמר הרד"ק בפרושו: «מקשקשות ברגלים בעכשים שתלוין בהן שהם הפעמונים ומשמיעין קול» לא ולמד מדברין כי מן המחול (טאנץ) ידבר הנביא אשר בו פסיעות שוות, ובתנועות הרקוד היו מזמרים ומכנים לו על ידי השמעת קול פעמונים בכנון היאות למחול, וכן כתוב עד היום במדינות שונות כאשר מצאתי בספרי המסעות, וכדומה לי גם בספר המסעות מן החכם ס פ ל ר מ ן.

ע כ ס

לדברי רד"ק אשר הבאתי לפניך הוא פעמון המקשקש, ובשרש עכס אמר: «מלי המקשקש» ודברי שניהם נכונים, כי בפסוק ואת תפארת העכסים ידבר הנביא מן העכס אשר היה לתפארת כאשר היו נהוג בימיש הקדמונים, היו קושרים עכסים (שעלען) בנופם לנוי, ומאחרי כן לא עשו כמנהג הזה כי אם הלציים (מארדרן: שעלען). למען בפסוק וברגלים תעכסנה ידבר הנביא מן הפעמון אשר היה לעזר כלי זמר, ובפסוק כעכס לא מוסב לויל עכיו הפעמון הנקרא בל"ש: (קלינגעל, גלאקע)

מ ל

המלה הזאת תורה לפעמים כמו על יד, דרך משל: הכתובים

הכתובים אל הסוללות ואל החרב (במקום הכתובים על ידי הסוללות ועל ידי החרב (עיין רד"ק בספרו) וכן ויפרו את בריתי אל כל תועבותיכם (יחזקאל מ"ד ז') על ידי כל תועבותיכם. עיין גם בספר הקאנקארדאנץ על המלות מהמכם כאלדיום.

מוסר

אמר הרד"ק שרש יסר ענין הכל (מן מוסר ומוסרות) ענין קשירה, ועל הפסוק עשה לך מוסרות ומוטות אמר: רלוטות (וכן פרוש רש"י ז"ל), אם כן מוסר הוא הכבל או החבל אשר בו יכבוש האדם לכל יש למלאות רצונו, ואיך אשר יהי' גם החבל מן הוריות מלת מוסר כאשר יוכיח הפסוק אשר הזכרתי.

טויל

אדם אשר סכלות ובעם עניניו וכל מעשיו מבוהלים הם נקרא כן.

משלי ז' כ"ו — כ"ג.

כ"ג. כשור אל טבח, הוא השור המוכן לטבח, כשור אל טבח יבוא, מאמר קצר הוא (עוליפוש) ורצונו לאמור כאשר יבוא השור אל טבח לבית הטבחים, מכלים ומעבנים אותו עד בוא יומו, כן יבוא הוא אל בית אשה זונה הענג אותו עד אשר יפול בשחת זו אשר טמנה לו. וכעכס אל מוסר טויל, מחברתו: והולך לחריה פתאום כעכס אל מוסר טויל, כי כפעמון המקשקש על ידי החבל אל טויל (בחבל אשר ימשוך בו טויל) פתאום הוא מקשקש וכל שומע משתומם עליו, כן הולך הוא פתאום לחריה וכל רואין ישתוממו עליו.

איבערזעטצונג

21) מיהרע פֿרעדיגט בייגט מיהן, מיהדע אנגיהענדע וואהרטע זעטצען מיהן אין בעזוגונג. 22) רעט פֿאלגט ער דעם ער מיהר נאך. בייא זייגער אוקוסבֿט גלייבט ער דעם טוהבֿטפֿיה (א), מוכ אין זייגעם טצעזוצען נוגע דעם שחוצע זייגער קינגען, וואהרען מיין היטציגער גענק ניהעט (ב). 23) בי: דער פֿיין זייגע לעבער דורבֿהרט, אערקט דער מיכם גאהרן חייצעדע פאגעל ניבֿט, דש ע: מוס זיין לעבען נו טוהן מיזט.

גלה, כלה

אמר הרד"ק שרש כלה: ענין כלם (מכל הפרטים אשר זכר משרש כלה) והדומים להם ענין כלון והשחתה והוסיף ויש בענין השלמה והוא קרוב לענין הראשון: כלה הבית לכל דבריו, כלומר כשלם הבית, ויכלו בשפם תקום, ותכליה שבע שני השבע, ככלות כחי אל תעזבני, זמן השלמת כח, והוא עת הזקנה. וכן לדעתי הורגת שרש גלה, ואין ביניהם הפרש רק חלוף אות כ"ף בגות בי"ת, כי גם הורגות שרש גלה סובבים על ההשחתה, ההשלמה ועל הזקנה.

ד ה

השרש הזה בלי אותיות בל"ם לחדין סובב על המשלה הבלה

(א) דאס זי: לאנגע גענומענע ווירד, בי: אין עס טעדטעט.

(ב) זי: רעט, זי: טענע אויפֿמייכמאנדער, אונד זי: אויפֿ פֿאלענד.

הנאה בחמס לו בערמה, כמו: ובחזקה לדיחס לותס ובפרך (יחזקאל ל"ד ד') ותרגומו (דורך גוואלטטהטיג מיט הערטע בעהערטט מיהר זיין), וכן והכהנים ירדו על ידיהם (ירמיה, ה' ל"ו), הכהנים ימשלו על ידי נביאי שקר. ופעל רדה עם בי"ת לחדיו ענינו הממשלה לשון לוכנה בחמס ובערמה, לו הנאה ברצון ה', כמו ורדו בדגת הים, רדה בקרב לויניך. והשרש רדה עם למ"ד לחדיו מורה על הנאה המביאה אל הממשלה, כמו אז ירד שריד לפלידים (דאן בעזיגט זיין קלייניר רעסט דיא אעגעטיגטן) כי לא משלו בפלידים לשון לחמו עמס כי לית הכל הכו לפי חרב ולא נשאר בהם עד אחד, רק נלחו להם ועל ידי הנאה הכניעו לחדי בן לית יבין מלך כנען, ועל ה' לשון דבורה לשון משל בגבורים והובילם תחת רגליה: ה' ירד לי בגבורים (ה' משל בגבורים למובתי). ופעל רדה עם מ"ם לחדיו מורה על הפלר הנותנים למלכים בנסעם, כי התכונה בכלל הורלות המ"ם, כמו לם לשון לשון לשון לנער הנה החלים ממך והנה (שמואל ב' כ' כ"ו) לשון ענינו לם לומר הנה, קח לת החלים ממך וגוף עמם הנה, וגם הפסוק וירד מיעקב יוכיח כי התכונה בכלל הורלות המ"ם, ועל כן תרגומו הרמב"ן ז"ל: (אוי יעקב ווירד דער הערטער קאמאנן) ומבלר תרגומו לשון, כי וירד מיעקב ענינו: ויקום רודה ומושל מיעקב: לשון מין הורלות זו מן הורלות רדה בבין הקל, ולדעתי תרגם הפסוק וירד מיעקב והלביד שריד מעיר, כן: (אוים טריומפהיג ווירד פון יעקב ניהען, ווירד נעריטטערען דען וויך נאך רעגירענדען רעסט) כי שרש מעיר הוא עור, וכן וירד מים עד יס (אוים טריומפהיג ווירד פון אטאדט נו אטאדט ניהען) וכן וירד נורס מזבל

לו לבלות שלול (עיין בבחורי מן מזמור מ"ט ובשרש בלה)
תרגומו: פֿון זייגען זיטצן, ווירד נחשט חיין טריושֿהע
ליהן נו נערטטעהן דאס טוטטטערייך) - ופעל רדה בבכין
הכבד הנוסף הוא כתיבת המתגלה כמו מי העיר ממזרח
צדק יקראהו לרגלו, יתן לפניו גוים ומלכים ירד, יתן
כעפר חרבו וכקש כלף קשתו, שער תרגומו (וועד האט מיך
אויפגעוועקט דיא גערעכטיגקייט ערוועקט, זיא הערבייא
גרופֿען, פֿעלקער געבירעט, קעניגע מיינגוועלט, דאס
טוועדט מין טטויב, דען בחגען מין שפריייא פֿערוואנדעלט?)
ורודם (לא רודם) בפסוק שם בכימן לעיר רודם ליכנו
מפרש זה לא שרשו רדם כלשר לבאר בבחורי מן
מזמור ס"ט.

באור מזמור ס"ט

נם בני אדם נם בני איש, למר הרד"ק
שרש אדם: בני אדם הם המון העם, ובני איש הנדולים
כמו נדעון בן יואש איש יזרעאל, ר"ל נדול יזרעאל ורלשם
למכש אין לדמות בן אדם עם אדם ובן איש עם איש, הלא
ליחזקאל איש אלהים ומשפחת הכהנים הנכבדת ביזרעאל
קרא ה' בכל פעם: בן אדם, נם למר לו: בן אדם
הנבא, בן אדם נופה כתתיך, שער פתרונו לדעת רד"ק
יהיה הדיוט נופה כתתיך, הדיוט הנבא! אל כן, בן
אדם הנשאל מן בן אדם הראשון על איש ממשפחת יפנה
ונוסבת, וסדר הדברים בזמזור הזה יוכיח כי בני אדם
הם לכנים ממשפחת רם, ובני איש הם לכנים שער
בית לבותם ליכנו ידוע לשם ולהפלרת, וגם הרמב"ן
תרגם הפסוק הזה: (דער גרויסען זוהנע, זוהנע דער
גמיינען). (ה') למה למשל לזכי, כמשמעו, דבר מן
המשל

המשל כמן אלים חי כאשר דבר המלך שלמה מן החכמה בכל
הפרשה ח' בספר משלי המתחלת הלא חכמה תקרא,
ואמר עליה: לכי חכמה שכנתי ערמה, וכאשר דבר
הנביא המקונן מן העבי בפרשה: לכי הנבר רלה עבי וכו'.
חידתי תרגמתי (דעקשפרוך) וכן תרגמוהו הרמב"ן
ז"ל תהלים ע"ח פסוק ב' ואמר עליו בעל זמירות ישראל:
#כמו דברי חכמים וחידותם, תושיה רבה במעט דברים
מדריך שכל להבינם: אפתח בכנור חידתי,
כמשמעו, אפתח בקול ככור חידתי. (ויו) היא החידה
אשר דבר שם. בימי רע, בימי הזקנה אשר אין
בהם חפץ, כמו עד אשר לא יבואו ימי הרעה (קהלת י"ב
ג'). עון עקבי, עון לעדי (אייגע פֿעהלשריטטע)
כמו שפכה לשרי, כטין רגלי. סבני, כמו הלת
תסוב על לירה (משלי כ"ו) פעם לצד זה ופעם לצד אחר
(הין קומה הער ווענדען). עון עקבי יסבני,
לשון אחלה ור"ל: הסבובי עוונבי פעם לצד זה ופעם לצד
אחר עד אשר סרתי מן הדרך הטוב מן כל וכל? אם שופכו
לשוני ברכי הכורעות למטתי ולמעגלי לדק שבתי; אח
פשעי לא בסיתי מכנד עיני, כי מעבירה הכנרת מן
עבירה שמרתי; ממכס הלכסים החטאים הללה אשר
במעלם מעל יעלכו מן דחי אל דחי, ימשכו העון בחבלי
שוא וכעבות העגלה חטאה המה ידלגו על כפשם בקרוב
אליהם יום מותם. ובפסוקים הבאים ידבר מן הלכסים
הבוטחים על חילם ועל אלהים לא ישימו כסלם, מדמי
זה יעלכו אל דחי אחר, כאשר ידעו כי ימותו ויעזבו
לאחרים חילם יאמרו בלבם: לקרוא משכנותי בשמי ויכון
שמי לדור דור; ומדמי זה יעלכו אל הגדול מכלם, לעשות
להם שם גבור בחיל בארץ לכלח כלחים יערכו מלחמות

ויהרגו עמהם. (ז) הבוטחים על חילם, מחברתו: למה תירך הבוטחים על חילם, ועכין למה תירך בפסוק הזה כמו את ה' אלהיך תירא, אם כן פרושו למה תכבד הבוטחים על חילם. (ח) אח לא פדה יפדה איש, ברוב עשרו לא יוכל איש לפדות את נפשו מיום המות. לא יתן לאלהים כפרו, גם כופר עצמו לא יתן לאלהים (ר"ע ספורכי). (ט) ויקר פדיון נפשם, פדיון נפש מן הבוטחים על חילם יקר הוא במאוד מאוד עד אשר יחדל לעולם. (יוד) ויחי עוד לנצח, עכיכו: ויקר פדיון נפשם מלחיות לנצח, והוי"ו כמו ויקחו לי תרומה. (י"א) כי יראה, אם יראה אחד מהבוטחים על חילם. (י"ב) קרבם בתימו וכו', כמו קרבם הוות אשר עכיכו בקרב לבם, יאמרו בלבבם בתיהם ומשכנותם לדור דור. קראו בשמותם על אדמות, מחברתו: קראו בתימו, משכנותם בשמותם על אדמות. (יג) אדם עיניך על הפסוק הזה ועל הפסוק כ"ף, במקום: ואדם, בל ילין, כמשל נכתב בפסוק כ"ף: אדם, ולא יבין, כמשל ונהכשאר דומים הם זה לזה, ועתה אשאר הפסוק אשר לפכיכו, מחברתו: ואדם ביקר בל ילין כמשל ביקר, כבהמות נדמו, ולעכו לומר: אם האדם אין לו ליבת לילה ביקר (במשכנותם) כמשל הוא ביקר, במשכנותם אשר קרא בשמו, והיקר ההוא כמשל הוא לו. כבהמות נדמו, מדברי המזמר ור"ל: יכון שמם, וכפשיהם כבהמות נדמו. (י"ד) מחברת הפוכה היא (חייבע חיכווערזיכן) והיא: זה כסל דרכם למו, וכן: אם אמרתי אספרה כמו הנה דור בניך בגדתי, מחברתו: אם אמרתי אספרה כמו דור בניך הנה בגדתי. עיין רד"ק בפרושו מן מזמור

ע"ב. וכן, זכר כי רוח חיי לא תשוב עיכי לרעות טוב; מחברתו: זכר כי לא תשוב עיכי לרעות טוב רוח חיי ור"ל העין אסר בגופי לא תשוב לרעות טוב בפעי. בתחית הגוף כתב אבל בהשארת הנפש לא כתב כאסר לאריתי (והעין אסר בגוף קרוי בפסוק הבא: עין רעי (חיין ויכוי בעם חויב) ועל כן אמר: לא תשובנו עין רעי, והוסיף: עיניך בו ואיכנו: עין ה' תרעכי ותהגכי בשמות, והורעת ואיכנו כמו ואיכנו כי לקח אותו אלהים, עיין ברעב"ע על הפסוק כי לקח אותו אלהים), ועוד יש מחברות רבות כאלה. ואחריהם בפיהם ירצו, עניכו הבאים אחריהם יהללו אותם. (ט"ו) שתו, הדגש תמורת הכח (רד"ק). כאמן לשאול שתו, מרוב התלהבות המזמר בא מעכין לעכין ועל ידי כן החסיר הפעול, כן עשיתי גם אככי בתרגומי. מות ירעם, המות הוא רועם, ככה הקרב עם המות ור"ל יכהגו עם רב אל הקרב, למען ידברו דורות הבאים מן מעשי גבורותיהם. וירדו, הו"ו היקו"ו המהפכת העתיד לעבר, אמנם העכין יוכיח כי העבר איכנו העבר אמתי כי אם העבר הבא לסימן ההחלט, ורבים כמותו בספרי הכביאים. וירדו בם ישרים לבקר, הבקר הידוע לאחרי אחקיך הבשמה מתרדמת העולם הזה (לשון בעל זמירות ישראל). וצורם, אין צור במקום הזה כי אם אלהיכו: וקראתו לה' צור, כי כאסר כאצל בצור מקור מים חיים כן כאצל בה' מקור כל טוב. ולדעת הרמב"ם ז"ל (עיין ספר זמירות ישראל) צורם כמו צורתם ועניכו כמו עצם הדבר, אמנם לדעתי נכוכים הם דברי הרמב"ם ז"ל: לת אסר יקראו היום עצם קרצן העבריים הקדמוכים בשם אמת לן נלס (עיין בספר מורה נבוכים פרק ל').

לבלות

לבלות, כמו לבלות כי אין הפרש בין שרש בלה ושרש כלה. וירדו גם יסריס לבקר ולורס לבלות שאול מזבל לו, מחברתו: וירדו גם יסריס לבקר ולורס ירד מזבול לו לבלות שאול, ועכין ולורס ירד מזבול לו לבלות, כמו וירד מיעקב והקביד וכו' (עיין בבאורי מן שרש רדה). ולל תתמה על השתנות הרבים מן וירדו ליחיד במלות ולורס אשר עכיכו וירד לורס, כי כן דרך לשון עברית לשנות הלותיות והנקודות במחברותיהם, כמו והכבולה עודד הכביד, לשר מחברתו: והכבולה כבולת עודד הכביד, לס כן כחלפת מלת כבולה במלת כבולת וכמשכת ג מלת עודד, וכן ההלה שרה שמו (ההלה לוהל שרה שמו) וכן כסלך שלהים עולם (כסלך כסלך שלהים עולם) וכן לס יהיה כביכם ס', מחברתו: לס יהיה כביך ס' כביכם. לל, לס יהיה כביכם כביכי ס', כלשר חשבו מפרשי הרלב"ע ז"ל כי המחברת הזאת היא כגד הטעמי'. עיין פרוש הרלב"ע ז"ל והרמבם"ן ז"ל על הפסוק לשר הזכרתי. ועד כה לל דברתי דבר מן מחברת לשון עברית כי לס ברור ולבון דברי הרלב"ע ז"ל, ועתה לוסיף עליו: מחברת לשון העברית לל תשמור הורלות המלים בדרך פרט, כי לס בדרך כלל, ולתן לך משל: המזמור לשר לפכיכו התחיל ואמר: למה לירלו בימי רע, לשר עכיכו למה לפחד פחד בימי הזקכה, ומשך המלמר למה לירלו אל המלמר הבוטחים על חילם, לשר עכיכו למה לכבד הבוטחים על חילם, כי גם את זה וגם את זה מן הורלות השרש ירלו. ובבאורי הבלים מ"ה לעידה לך עדים כאמכים וחזקים על הדבר הזה. ועתה שים עיכיך על המלמר וירדו גם יסריס לבקר ולורס לבלות שאול מזבל לו, פה רמז המזמר כי יבוא

היום אשר צוך ה' תשמור אשר דבר זה היום בתמרון:
ערום שמור כנגד ומין כסות למדרון: ויקח אליו כפשוט
הצדיקים, והצדיקים ימשלו ברשעים כמשל היום
החדש בבהמה, ומה יקרו דברי הגאון הרמב"ן ז"ל: זה
המזמור הוא ככתוב מלוא כי יש בו מפורש סוד עולם הבא
ובשעת המיתה שלא תמות. (יז) עד כה דבר המזמר
מן המעשים הנוטחים על חילם ועל עשרם ואת החיזיון לא
זכר כנגד הבטחתו בפסוק ג', על כן אמר הוא הדבר
אשר דבר: אלטה למשל לזכיה: מפסוק י"ז עד תום המזמור
מענה המשל אל המזמר אשר היה לחיים לחיזיון ופרוש אל
תירא כי יעשיר איש: אל יהיה מוך בלבבך
אתה המזמר החיזיון כדרך החיזיונים אם יעשיר איש אחר,
יאמרו: פלוני עמל והצליח, ואנכי לריק יגעתי, יד
אלהים נגעה בי, למה אני עמל? דע כי ההצלחה בתבל
הזאת היכנה הצלחה קימת, לא ירד אחר האיש הנעשר
כבודו, על כן הנחם, עוד יש שכר לפעולתך בהפרד
נפשך ממך. (י"ט) כי נפשו בחייו יברך, אל
תקנא בו, כי, אם איש הנעשר יברך בחייו את נפשו לאחר
המות גם הוא ישבח ויברך כל תלאותיך להיטיב לך. (כ)
תבוא עד דור אבותיו אל תשוש בו כוח בקנאתך
בו, כי תבוא עד דור אבותיו בהפרד נפשך ממך. (כא)
אדם היקר ובל יבין, האדם הוא היקר ויתרון רב
לו מבהמות הרך, אמנם אם לא יבין ויהלך מנגד, החלק
אשר נתן לו ה' בזיונה אז הוא כמשל כבהמות בתבל הזאת,
ודמה כבהמות בהפרד נפשו ממנו.

איבערזעצונג דעס 49סטן פּואלמס.

(אין דיזער איבערזעטצונג האבּ איך דאס העברעיטע וואָרט אחטאָל (טשל) בייא בעהאלטען, ווייל אין דער דייטטען טפראכּע קיינעס פֿאַרהאנדען איז, דאס דען בעגריף דעס:עלבען מויזדרוקט; נו: ווערע פֿילאַטהר נו ויכּטען, דס דיזע טפראכּע דאס עבען ערווענדעט העברעיטע וואָרט מיפֿטאהאטן אעכּטע: אָבּן זאגט נאָך בייאטפיל: ועהר מוכּריכּטיג אין ועהרגדיכּט, ווייל דאס, וואס דאָרונטער פֿער:טטאנדען ווירד, קין גענדיכּט איז; אָבּין ועהר; אחטאל ווערע ריכּטיגער. ווען נון דער ועזער אן דען אונטערטיד דעקט, ווענדער ער זיטטען דעם אוגנאטטען ועהרגדיכּט אוכּ דער גטאייכּטן פרָזע, אוכּ דאן ווידערום אן דען, ווענדער ער זיטען עבען דיזעס ועהרגדיכּט אוכּ דעס וואָהרען גדיכּט טטאטט האט, דאן האט ער מייגע פֿארטטעלונג פאן דעס אחטאל. מייגע גאל בעטטיאחטע ערקלעהרונג דאפֿאן איז היר ניכּט נעטיג. דאס דער פּזאלמיסט דאס אחטאל אין דיזעס פּזאלם פערטָאנדילירט (אל: מיינע פערטאן מכּ:כּיאט, אוכּ דאטטעלט) ווירד דער ועזער פֿאן זעבּסט וואהרגענאהמען; אין באערקע נור דס אעהרערע דער אלטען העברעאער אלגעמיינע בעגריפֿע פערטָאנדילירטען).

1 דעס :אנגאיסטער פֿאן דען
:עהנען קרח'ס מיין פּזאלם.

2 איהר פֿעלקער אינסגעזאחט הערעט דיזען פֿארטרָאג,
:ייער אויפֿאערקזאם איהר בעזוהגער דיזער וואנדעל
באהרן וועלט.

3 :זי אעגען פֿאן האהער אדער אין דירפֿטרָיקייט זעבען,
אין אויבערפֿלוס אדער אין דירפֿטרָיקייט זעבען.

4 איך אוכ זאל וויזע, היילבריגגדע לע־רען מויטשפרעכן,
איין גייסט זי ערהאבענען מויטלויטען איך הינאוק
טוויקגען,

5 הירשוק וועדע איך דאס אטאל איין הָר הינגייגען ?
א) יעצט מבער בעגינגע איט דאס ניטהערקומגע
איין דענקשפרוך !

9 וואדוס זאלטע איך פֿורכטזאס, עגגסטליך זיין, מין
איינען לעצטען טאגען ?
ההבען איינע פֿעהלטריטטע איך במוך הירהין, כאוך
דאטטהין גלייטעט ? : ב)

דיא

א) דער פּוחמיסט ערפֿילט זייגע פֿערטשפרעכונגען מין
דער נעהאלפֿען מרדוגג מיט ער זיך פֿערטשפריכט.

ב) דיא קליינען מבווייכונגען פֿון דאס רעכטע וועגע, וועלכע
אוך דיא זעלבסטרייטע נעגע, בריגגען דען אענטן נור דאן
פֿון פֿעהלער אין זעלבסטליבע, וען ער פֿון מיינעם פֿעהלער
דען אנדרן פֿעלט, זיך במוך הירהין, במוך דאטטהין
וועגדעט, בים ער זיך גאנץ פֿון דאס רעכטען פֿאוך
עטפֿערנט. דאס לעצטרע אבֿכט דער פּוחמיסט אין
דאס פֿוחגעגדן דורך מיין בילד מנטוויקלט, דער ערסטע
פֿעהלער פֿון אבֿכען גראמן בטטעהט דארין, דאס
ניכט אין גוטט אין מיהרע אבֿכט אוך
דיא בעאטע,
קונג, דם דיא גיטער דיזער וועלט פֿערגענגליך זיך,
ברינגען זיא ניכט דאפֿון אב, זאנדרן אין דען וואהן,
מיהרען גאהען זי פֿערעוויגען, אוך דיזער עגדליך

זיא

דס דיא נאכּוועלט מיהרע טהאטן ריהען זעלן.

14 דיוב טהאָהייט מיוט מיהן מעלן מייגען,
מילין מיהר מייגעס זעבסט טטירבט הין ווּיא מין בּיה:
זיא ווירד עך דאך דאדורך בּארגטטעלט, בּרעווּיגט.
קיין נאכּטוואגער אטהר,
15 :הוט מן מוּיך דער אטעם מיט זיינעם פרוכּטווערקע

:דיוען גאבען זיא מוּיך דען לאנדטטאבּטן מיהרן נאהמען?
:מיהרע וואָהנוּיטער בלייבען בּיי מוּיר בּיי,
:מיהרע פעלדטטוּיקע ווערדען זיא בּערטווּיגען,
:מיהרע מכדערן מיהרע גיטער מיבערלאססען מיסען;
22 דענקען זיא מין מיהרעם זיכער:

טטערבען,
:דאס וויוּיב, טהורען, מוכּזיכּיגע מוּאקּאמטען,
11 גיגען זיא באערקוק זוההר:
דער גרוּבּט עטטוויבּען קעטטע.
10 מיך דאס אוּיך עוּיג לעבען,
:דאס זיא מיך גלוּיקגען,
6 דיא זעלעטערלוּיק מיוט מיך טהייער,
דען מילריבּטער גאטט קיין זיטגעלד גלבען:
קויפען,
8 דער בּארגהאפטט אוּיך קען זיינען בּרודער גיבּט זיא?
מיהרען רוהם מין מיהרען רייבּטוהם? זעגען
מעלבּט מיהרע מיבּערגיבּט מין מיהרע אוּיבּט,
7 ווערוּף: מילטט מיך בּיי דיא עהרבּארבּט האבען,

דאוּיט דיא גטיבּטט מיהרע העלדענטהטן מוּיך
דאהין, דאס זיא טוויזעדע מין טלוּיבּטן אָדרדן זאגען,

טאקס.

גלייטעט דורך מיינע אויגן אדרעסן איך מויזיי־פיגעדע
15 זיא פֿיהרען הין ווּיא טאקס זוי געווּיסן טאד — ג)

דאך הערשטען וועדען מיבער זיא מן יעניעם אומרגען
דיא גערעכטען,

דערען בעשיצער מוז דעם היילגען קריז־צ טריומף
פֿירענד הערליכען ווּיגד,

10 ווּיגד מיינע זעעלע מוז זיכער גענומען בעפֿרייען,
ז טליפֿען דיא פֿערפֿאלגען דעם מאטטערייפֿעם .ד)

טריומפֿירענד אין אפֿפֿאנגען.
דעם אטטעל מן דען דירפֿטיגען

ד) מ׳זאיסט ה׳ ו׳

ב) נאך דעם געוואהלפֿען ווּאלק דער אָדם העטטע דער
דיכטער אין דעם 91 פֿערז: עדיגען אינן; מלין מר
אין דעם 4 מוגד 5 פֿערז: מקקידיגטע.
ג) אין אָהר הין, איטהין גאלן מן דער מרדנוק ווּיא מר
זיין אָהר הין, מיטהין נוראטהר נייגט מר דעם אטטעל
מוייפֿטליפֿסט, מוגד נוראטהר נייגט מר דעם אטטעל
עטהאליטען, אין 15 מוגד 91 פֿערז: גיבט מר זיינע
ה׳ בי: נוד פֿר 15 פֿערז: יהד: דיא היילבריגעדע יעהרן
מבגיאדערט מוגד מוכוגעהליך פֿאר׳.
ד) דער העברעאר טטעלט זיך דעם טאטטעריייך אין פֿם
דעם העכטטען טווּאוג פֿן עררייכען.
זיוט, וועז דער אָדעניכטער מוך דעם פוקט טטעהט,
דיא ליקקע מוז: ניפֿעלען, ווּיא דעם פֿם דער פֿוס
מויינען מנדרן גדאנקען, מוגד גיכט ווּידער זוריק, מוך
זוקט ניכט, וועז זיא נוד טאדע פֿיהרן, קעאט מן
ג) דער פֿיליסט פֿיהרט זיינען גדאנקען ניכט מוז: ז דר

דעך

ווען ניט אין דאם אומגעלימפט ווידער ערבליקען ווערדן.

20 ערווארט! מיינסט ווירסט דוא נ) יענען פעטערן וואנדערן, ט)
אומגעגאנגען.

מיט גאנצען הערצען פרייזען, מיט גאנצער פעלזעס וואס
דאן ווירד ער דיינע בעאיהוק דיך מאכֶן נ) העבען,
21 וועלן עבען יענע זעלבען בדענקט, ט)
מוכ יענע מיסערע ווירדען פֿאלגען מיהר ניכט נאך;
22 מיך טאדט נאט ער קיינע טעטינע מיט,
העהעֶר.

יענען הויזטאנד פֿערמעהרט, פֿערבעסערט, ער
22 ניט קלייאטהיג, ווען מיין אנדערע רייכטהיאר
ערווירבט, נ)

ביז מ[illegible] ו עניגסטעס וואר אז ניכט אויאער זא,
הונדערטען לידע זיך קוואפאניסט זי; אזוי זא: ניכט
דער פאטע דאס ליד מוכ דער קוואפאניסט זי דעם פאר-
קוואפ[illegible]ען בעזוך זי הבטן. מן וויכרען נייטען אוכט
מוכ דיוב טייכען איר מוך מיהרע בעזוכדערע אויקוליטע
מן דער פארק מוכ מרדכוך דער ביידען פזוזען זיבטבאר,
מוכ דער אויגיער מיט דעמאך מיינע גרוסע פערטרויטהייט
בייא דיזער גרוסטן עהלזקייט מן דעם הויפטזוזק
גוטאטהזקייט מוכ הערלזקע טפרוכע,
טטויגערוכ דער מידטען, מוכ דוך דיז מיהם מיגיע
לזכטפאלע קוואההייט, טטרעכוג מרדכוך; דוך דיז
דער פזוזאליטע מירקט פאלזגליך דוך מיאפלוטטע,
זיז דיז טפרוכע דער מאפפידוג ערפארדרליך אוכט.
שובות) כר דא, וזא זיז דורכזוי נעטהיג זיבד, וויל
דען העברעאיטען פארזלליאזם (כפל ענין במלים
עיפטען, (מאמרים קצרים) פיגורען, מוכ זעבמט
טער דען נוועק דיז מוכטערבלזקייט דער זעלע זי
גלזפערט וואורדע: מן ביידען פזוזען האט דער דיב-
48, וואפאן דיז מיברוטטוג מן דעם פאריגען העפט
יור) דיזער פזוזק האט מיינע גרוסע עהלזקייט מיט דעם
פינדען, זי דען דוך קוואטען וירסט.

טטירבט הין, וזא מין פיה. יור)
דען לעבט ער, וזא מין פיה,
עטטוזגט ער מבער דען גוטטגען דער פערמפגט,
12 דער מענט האט מיינע האהע, מיינערע וירדע ז

אוך אַ וועניגסטען בייַ דען מיזראעליטען, זו אוך נאָך דען נייטן דעם קעניגס דוד. דיזער קעניג ווער דיכטער אוך קוואפאניסט, אוך זיין בייאטפיל ווירקטע. דער דיכטער דאכטע בייַ אכפערטיגונג דעם לידעם אן דיז קוואפאניליאן אוך בייַ דער קוואפאזיליאן אן דאם ליד, אוך זו ווערדען ליד אוך קוואפאזיליאן נוגליך גענילדעט אוך בעענדיגט. דער דיכטער טרעיך דיזעם וועג, זינגט יענעם זו, וואהלטע דיזע מדער יענע מרדונג אוך מיינע מיהם בעליביגע קוואפאזיליאן זו בעגינסט גען; דען דיכטער אוך קוואפאניסט וואַרען אן מיינער מיינונגען פערשי פֿערשיינונגען. אלן ברוכט נור דען 13 אוך 15 פֿערז: דעם 48 פּזאלם זו זו בעטראכטען, זו ווירד אלן זיך באלד זיבערצייגען, דז דער פּזאלמיסט בייַ מאדדונג דעם גאנצען אן דיז קוואפאזיליאן דאכטע.

הירווים פֿאלגט, דז דיז זיבערטריפֿטען דער פּזאלמען ועלכע דיז דיכטונגסמארט בעטטיאלען, אוך אוך גוויסע מוזיקאליטע מנאדדונגען בעלוג האבען, פֿאן גראסער בעי דייטונג זיכד, אוך דז אלן דיז פּזאלמען בעסר פֿערטטאנדען ווירדע, ווען אלן דיזע זיבערטריפֿטען פֿרטטאנדען אעכטע. אוך ווינטע דאהער, דז טריפֿטטע עלר דיעם בעהערציגען אעכטען, אוך ווענידטעטע דיז דיכטונגסמארטען, ועלכע אן דען זיבערטריפֿטען מנגפגעבען ווערדן, בטטיאלען: אלטן ז וואז הייסט גוט בייאטפיל שיר, שירה, מזמור, מזמור שיר. שיר מזמור וכו'? דיעם קעניטע איינעם ערזפֿטעם אן פֿיגליכֿטען אוך מאסף גטהען, עם זיין אן דעם העברעזיטן, אדער אן דעם דייטטען טהיל דעסזעלבען.

משלי כא, ו"ז

פעל לוקרות בלשון שקר הבל כדף מבקשי מות.

באור.

אין למאמר „מבקשי מות", בלשון אחר כי אם מרי נפש המחכים למות, ומשמעת המאמר פעל לוקרות: הולדת כסף וזהב בין על ידי מלאכת מחשבת הנקראת מלכעמיע, ובין על ידי קסמים (בל"ז ווי כשעל רוטהען) אם כן ידענו סוד הפסוק הזה. המלך הזהיר את העם לאמור: אל תאמינו בהולדות מיני מתכות על ידי פעולות האדם, אין מגיעת לדברים האלה כי אם בפי מכשפים כחבים, שקר והבל הוא הכסף מביית לבית ומלים לחים (חיין פערבריטעטעם גערעדט) · משחריחם מבדו את רכושם והונם, הין לעבדים לכל לים מלוה ובניתם אין לחם ושלה, על כן מאסו בחיים ובקשו המות. הזהרו! אל תהיו לך להעשיר, כי מחשבות כל לך לך למחסור; קבלו על יד, כי מחשבות חרוץ לך למותר: אם כן נקשר הפסוק הזה עם אשר לפניו, והוא: „מחשבות חרוץ לך למותר, וכל לך לך למחסור". ומחברת הפסוק ו"ו כן: פעל לוקרות (הוא) בלשון שקר, הבל כדף (הוא) פעל מבקשי מות. וכבר אמרתי כי מחברת לשון העברית לא תשמור הנקודות על כן נחלף פעל במחלוקת הרלשוכה לפעל במחלוקת השניה, כי דין מאמר קלר למחברת העברית: במלה הכתבת ברלשוכה תשלם ברעיוכיך המלה הנחסרת כפי אשר ישית עליה העכין. ושמור הכלל הזה אשר לון וחקר הרלב"ע ז"ל; למכס רבו גם רבו הקורלים בו אשר לא ירדו לסוף

דעתו בענין הזה, כי כן דרכו לסוס קנלי למלין. (מיט האלבען ווארטען זו שפרעכן, וכן תרגום המאמר הזה ליוב ח') על כן במתי מחרין למלות דברין ולהשלימם פה ובשורי מן מזמור מ"ט. ועתה הבוחן יבחון וידע כי ככוכים הם דברי הבוחן הגדול הזה. גם הלום זך השכל החכם ר' מיוק מייכל ז"ל אשר כתב בעת סופר מהיר הפלא ופלא, הוא גם הוא החליף במחברתו פעל במחלוק' הרשכוכה לפעל במחלוקת השכיח עיין בשורו.

איבערזעטצונג.

דיא שטטלערלייגונגם: קונסט וואהנט מין דעט זיגנערם אוכד; מיט מיין ניכטיגעם גרייכט, שטעט נור פרלוויגעלטע.

פתרוני.

ד

העתק מספר מור וקציעה להגאון יע"ץ

זצ"ל, (דף מ"ז סימן תנ"ג.) ע"ד התרת הקטניות בפסח. *)

ובשעת הדחק ודמי יש להתיר גם כל הקטניות בלכילה, שהרי לפילו רביכו בעל הטורים שהיה

---

*) אלה דברי האגרת אשר כתב לנו איש נבבד ונשוא פנים אחד:

„שלום לבעלי אספות וכו'.

אין זה קול ענות מלחמה ונצוח, ולא קול מדון ודבה, קול שלום ואמת באמתחה של תורה אתם

שהיה לאשכנזי, ובימיו כבר התחיל מנהג חומרא זו, לא השגיח בה, וכתב: וחומרא יתרה היא, ולא נהגו בה. מכלל שלא קבלוה אבותיהו האשכנזים ז"ל בימיו, (לכן מה שכתבת בהג"ה דס"ע ס"ח על מולא דין חומרא זו הטור

שומעים, ומחוץ לגדרכם לא חצאו, אם תאבו ושמעתם, לאסוף ולקבוץ, ולהודיע לכל קיראי מכתביכם, הדברים אשר נאמרו ונשנו בענין החרת הקטניות בחג הפסח, מגדולי הגאונים והפוסקים בימים הראשונים, ונתחדשו עתה ע"י חכמי הקונסיסטאריום בוועסטפאלן, אשר ביניהם שלשה רבנים מוחזקים ונהוגים על כסא הוראה, ובשלשה הכי נכבד ה"ה פאר דורנו, הרב המאור הגדול, צדיק ותמים, זקן שקנה חכמה עצה ובינה, כמהו' אריה ליב בערלין שלאו"ט, אב"ד ור"מ העססין וכו', אשר כל תורה כלה שגורים בפיו בכלליה בפרטיה ודקדוקיה. והנה יען כי קמו חכמי ב"ד אחד, האוחזים בדעת המחמירים, והכריזו נגד הקונסיסטוריום הנ"ל, על כן לבל יהי מקום להוציא דבה ח"ו על כבוד הרבנים המקילים הנ"ל, ולבל יחשבו המון עם מהקהלות הנחונות תחתיהם, אשר לא קראו בספרים, שהם ברו הדברים מלבם, ואין להם מקור ומוצא בפוסקים אשר לפניהם, הואילו נא להעתיק במכתביכם מה שנאמר ונכתב בענין חזה, להקל או להחמיר, למען ידעו בני ישראל על אדני מה יוסדו דברי הרבנים המקילים הנאלה וכו', וכו'".

: ה ט ו ר : מצבתא היא), ולא כתפוסה ביניהם, וכמה פוסקים חושבים לותה לעצות, ומכהג טעות, שאין לריך לפני חרטה והתרה. וכן מוכרח מנמרא ערוכה דלית דחש דלריב"ן בחורז, ורבא מהדר אסילקא ואורחא לשכי תבשילין. וכל חומרות דקטניות כולהו וממחו מחורז, (עפ"ד ריב"ן) וכיון שטעקר הטורם, ממילא יבטו הממחים מלהיות.

ומעידני על אדוכי מורי הגאון זצ"ל, **) כמה נעל נלטער לותו לדיק על זאת, כל חג המצות היה מתרעם ואמר מי מייסר חילא בעליבה למכהג גרוע הלז, שהיא חומרא דאתי לידי קולא, וכפק מכה חורבא ומכשול (תחת לשר חשבו להתרחק ממנו מרחק רב) בחיסור חמץ גמור, כי מתוך שאין מיכי קטניות מצויים להמון לאכול ולשבוע, לריכין

והנה מאוד שמרנו לנפשותינו, לנגוע אף באפס קצהו באחד העניגים, אשר נחלקו בהם לבות אנשים מישראל, למען נרחיק ממכחבינו כל עקשות פה ונלוז שפחים, בהכלית הרחקה, וחדלנו מעסוק ברבר הזה; אך לשאת פני הנכבר כותב האגרת הנ"ל, ולמלאות רצונו אך במקצת, העתקנו פה מקום אחד מספר מור וקציעה לחגאון יעב"ץ זצ"ל, ובזה אין לנו אשם, רלא יצא הספר הזה לאור עולם זה שנים כבירות, ובידי רבים נמצא, ומי ישים בנו דופי, אם נגרום שיקראנו עוד מחי מספר, אשר לא הגיע הספר הזה לידם? והי' לנו שלום.

ד"ה.

**) הגאון חכם צבי ז"ל.

לריכין לאמות לחס מלות הרבה, בפרטות העניים ומי שבני ביתו מרובים, ולא יספיקו להם תבשילים הרבה לשבר רעבונם, מוכרחים על כרחם להספיק להם מנה די לחמם לביתם וחיים לנערותם, מתוך כך הינם כוהרים בעסה כראוי וכחובה, ועושים אותה גדולה הרבה ומוחים עליה מאוד, קרוב הדבר שנכשלים באסור כרת ר"ל, גם המלות עומדים להם ביוקר, ואין יד וכל אדם משגת לעשותם די הלורך לבני ביתו, ולא ימנע להם לפילו די שבעם לף בלחם חמץ וכל השנה, וקטניות במליים בזול בלי טרח ובהתר, ואתו למכועי מסמחת י"ט, בסבת חומרת שאין לה טעם וריח. לכן לשרי שיאמר לדיק דרכו, יתן לכל למכבד, וכפץ את עלולי החומרות הזרות על השלע.

ולף אם היה כראוי גם מדעת אמ"ה זל"ל, שלא ערב את לבו להתירו, בלי הסכמת רבים, משום דברים המותרים ואחרים נהגו בהם לימור וכו', לימרא הא ודאי ליתא, דאוקמה ר"ח בבותאי, לי ניחא בבני מדינת היש דדמו להו, ה"ל היכי דשכיח עבדי, אשכחן לזמנין דהוו מחמירי אמוראי במלי דשרי מדינא, משום פריצותא דעבדי דמטרכי מילתא, ובהפקרא ניחא להו, אלא דלא שייך האידנא לגמרי בנן בני האשכנזים, דלית לן עבדי, וכולן בני תורה כיהו, ישרא קדושים ומחמירים על עלמם ניותר, וכל דבריהם ע"פ חכמים עושים, פשיטא דליכא למיחש למידי, אלא כראה דהוה חש להמון דבית עם שלא תלעוג עליו מדינה, למקרא לי' ב"ד שריא. אבל כשיסכימו חכמי האשכנז על ככה להפקיע חבל חומרא זו, פשיטא לית דן לריך בשם, ואין כאן חשש, לא משום דברים שהנהגו אפילו לסייג, ולא משום שאין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו עד שיהא גדול ממנו וכו', דבמלתא

דנפק

דנפק מכח חורבא ליתא להאי כללא, ומשכח ערוכה, עיין לחס שמים רפ"ה דמ"ק, שם תמצא דברים נכוחים בענין זה, על כן אקי לומר בטח, המבטל מכהג זה של מכירת אכילת קטניות (והדומה לו ממנהגים גרועים כאלה) יהי חלקי עמו, הלוחי יסכימו עמדי גדולי הדור במחוז הלז, הכמי הכמי כטפל לדבר מצוה זו. וכל ימי הייתי עומד ומצפה מתי יצא לידי ואפרסם דעת תמ"ה, להפקיע חבל חומרות כאו שלין רוב הצבור יכולים לעמוד בהן, לקיים ותגזר אמר ויקס, ולקבוצה בדפוס ולעשכה כיון להבילה לידי מעשה, לתקוע בה מסמורת, לקבוצה הלכה לדורות, לזכות את הרבים, ולהסיר מכשול מדרך עמנו, בודאי למצוה רבה יחשב.

הידה *)

1 הן קלותי וידים רפות חזקתי,
2 בגד לתפארת גם פתך לסער חלקתי,
3 ואף כי מלך ישראל גרש גרשני,
4 קרובי הוי בעדי זעקו אף הוא קרבני,
5 גם השרים בשירם בעדי ישאו רנה,
6 באברתם אחסה ותחת כנפיו אשבונה,
7 או מרחוק יאתה להיות לי לעזרה,

---

*) החידה היפה הזאת, אשר כל פותר לותה ימצא טוב טעם ודעת, מצאתי בין ממתחות המכתבים

8 גם צדקתי ענתה — בי מתוך הצרה,
9 עוד אוסיף לעשות חיל ברוחי פי שנים,
10 אשר לא גזלתי אשיב אשלם כפלים,
11 אֲבִי משרת משה כל עת כי יפקד שמו,
12 אנכי באתי ומלאתי את מקומו,
13 הלוים שנאוני, המה מאנו חברתי,
14 האיתן לקוח יקח אך אותי,
15 שלשה בניתי בארץ עבר,
16 למקרא הערה ולהודיע כל דבר,
17 גם לאיש מדבר תהפוכות אתן משמרת,
18 הן אלה קצות דרכי כלם לי לתפארת,
19 מלך מואב ולחם יבש נקראו בשמי,
20 איש רש ומעלה גרה לא יטעם במטעמי,
21 ואם תקח גביע מלא וגדש בידיך,
22 ותקדים עין לפה לראות מח זה לפניך,
23 על שפתו בשפה ברורה הנני לעיניך.

ז"ה הוותמי.

מאמר הרמזי התורני הרבני המדקדק כמוה"ר זכריה הלכמאווער נר"ו, מתעסק ידי כעוריו, לפי דבריו, ויהי כי מלאה מן בעיניו, ומעלה בו לתתה לי להעתיקה במאמף, והנני לעיר לב הקורא, לף מס מיינו מלומבי החדות, לבל יעבור עליה בהעברה מהירית, ויביר לתי החתמת, וימצא עוכג כי ידרשנה וימצא פתרונה. —